

Figyelembe vette-e a trianoni határ a magyar–szlovén nyelvhatárt a Muravidéken? ¹

Bevezető

Az első világháborút követő párizsi béke megalkotói Közép-Európára nézve a politikai újrendezést elsősorban az etnikai elv mentén deklarálták felépíteni. Ezért a térségben, amelyen korábban három birodalom, az orosz, a német és az osztrák-magyar osztozott, nemzetállamok sorát alakították ki azzal a stratégiai céllal, hogy a jövőben elejét vegyék a német keleti, illetve az orosz/szovjet nyugati terjeszkedésnek.² A térség politika újrafelosztásánál azonban az etnikai elvet elsősorban az úgynevezett győztes országok, nemzetek szempontjából vették figyelembe. Így történhetett meg, hogy a Habsburg Birodalom, vagyis az Osztrák-Magyar Monarchia helyén létrejövő „nemzetállamok” közül csak a háborút veszített két állam, Ausztria és Magyarország mondhatta el magáról, hogy homogén nemzetállam, mivel a nemzetiségek aránya nem haladta meg a 10%-ot. A kettős monarchia helyén létrejövő többi államban azonban a nemzeti kisebbségek aránya meghaladta a 25%-ot, annak ellenére, hogy a néprajzi-etnikai adottságok lehetővé tették volna az etnikailag/nyelvi igazságosabb határok meghúzását.³ Ez különösen Magyarország, illetve a magyarság esetében volt kézzelfogható, mivel a trianoni békediktátum körülbelül 3,3 millió magyart csatolt el, ebből valamivel több mint másfél millió magyart szakított le közvetlenül az anyaországi magyar tömbről. Vagyis, közvetlenül a trianoni határ nem magyarországi oldalára, tehát Csehszlovákiába, Romániába, Jugoszláviába és Ausztriába a trianoni békét követően 1,5 millió magyar anyanyelvű személy került. A kisebbségbe került magyarok közül 1,5 millió viszont szórványban élt,⁴ vagyis sem az anyaországi, sem a határ túloldalán vele érintkező magyar etnikai tömbevel nem volt közvetlen kapcsolata. Közülük is kiemelkedik a székelytömb Erdély sarkában.⁵

Az etnikai elv vagy a nyelvi hovatartozás elvileg fontos szerepet játszott a trianoni határ muravidéki szakaszának megrajzolásában is. A jugoszláv küldöttség ugyanis az etnikai elvre hivatkozva igyekezett 1919 első felében elérni a békekonferenciánál, hogy a Vas és Zala megyékben élő

1 A „Trianon és Zala megye” című tudományos konferencián Zalaegerszegen, 2021. június 4-én elhangzott előadás bővített, jegyzetekkel kiegészített szövege. A szerző kutatását az „ARRS, raziskovalni program, P5-0081, SI, Manjšinske in etnične študije ter slovensko narodno vprašanje” valamint az „ARRS J6-1801, Postimperialne tranzicije in transformacije iz lokalne perspektive: slovenska mejna območja med dvojno monarhijo in nacionalnimi državami (1918–1923)” című projektek támogatták.

2 Ma már tudjuk, hogy a nemzetállamok rendszere pontosan arra nem volt alkalmas, amire a nyugati nagyhatalmak elsősorban szánták, vagyis a német és orosz/szovjet expanzió megállítására.

3 Romsics 2020a. 181–185. p.

4 A szórvány kifejezésnek nincs pontos meghatározása. Tanulmányomban minden olyan magyar csoportot ide soroltam, amelyek tagjai nem érintkeztek közvetlenül az anyaországi és az azzal összefüggő határon túli magyarsággal. A szórványság, szórványsodás problémaköréről lásd: Sebők 2011. 123. p.

5 Erről bővebben: Lókkös 2012. 112–124. p.

szlovén lakosságot csatolják az új délszláv államhoz. A kezdeményezésük sikerrel járt, mivel az illetékes Területi Bizottság amerikai tagja, Douglas Johnson a szlovén származású Matija Slavič által készített, a magyar népszámlálási adatok alapján megrajzolt térképekre és magyarázatokra hivatkozva érte el, hogy a Muravidéken a Mura és Rába folyók vízválasztója mentén húzzák meg az új politikai határt.⁶

Az új határ azonban itt sem vette teljes mértékben figyelembe az etnikai elvet, aminek következtében több ezer magyar anyanyelvű személy került a Muravidéken jugoszláv fennhatóság alá, valamint néhány ezerre tehető a magyar állami keretek között maradt szlovének száma a Rába mentén.⁷

Jelen tanulmányban arra vállalkozom, hogy különböző összeírások és népszámlálások segítségével bemutassam, hogyan változott a magyar-szlovén nyelvhatár a 19. század első felétől a 20. század elejéig, és ennek kapcsán válaszoljak arra a kérdésre: követte-e a trianoni, vagyis a politikai határ, az etnikai, illetve a nyelvi határt a Muravidéken?

Jogosan merülhet fel a kérdés, miért is van szükség viszonylag nagy időbeni visszatekintésre ahhoz, hogy megállapítsuk, mennyire követte a trianoni határ a magyar-szlovén nyelvhatárt. Nem lenne-e egyszerűbb, ha az 1910-es vagy az 1921-es népszámlálások anyanyelvi adatait feltüntetjük a térképen, rárajzoljuk a trianoni határt és leolvassuk, követte-e a nyelvi határ a politikai határt, vagy sem? A kérdés azonban ennél bonyolultabb, mivel nem mindegy, hogy a Muravidék kapcsán az 1910-es magyar népszámlálás eredményeit vesszük-e alapul, vagy az 1921-es jugoszláv összeírást. Ha ugyanis összevetjük az említett két népszámlálás Muravidékre vonatkozó anyanyelvi adatait, megállapíthatjuk, hogy a magyar anyanyelvűek aránya a két népszámlálás között nagyjából egyharmaddal csökkent. Számokban kifejezve, 1910-ben 20.737 magyar anyanyelvű személyt írtak össze, míg a jugoszláv/szlovén népszámláló biztosok már csak 14.065 magyar anyanyelvű személyt találtak ugyanazon a területen. Ezzel párhuzamosan viszont nőtt a szlovének száma és aránya az elemzett két népszámlálás között. A Monarchia utolsó népszámlálásakor összeírt 67.022 szlovén anyanyelvű személy 1921-re 74.383 főre nőtt úgy, hogy közben a Muravidék összlakosságának száma érdemileg nem változott.

Az ismertetett, etnikumokra vonatkozó adatok természetesen a magyar-szlovén nyelvhatár vonalára is kihatottak. És még egy ok van, ami arra készítt, hogy minél távolabbi időbeni visszatekintéssel próbáljam rekonstruálni a magyar-szlovén nyelvhatár változását. Ez az ok részben összefügg a fentiekben már felvázoltakkal. Nevezetesen azzal, hogy a minél szélesebb időintervallumban bemutatott nyelvi változások egyrészt választ adhatnak a Muravidék két meghatározó etnikuma közötti asszimilációs folyamatokra, másrészt ezzel összefüggésben arra is rámutathatnak, mennyire voltak megalapozottak a jugoszláv békeidegáció azon érvelései, hogy a Muravidéken a Magyar Királyság idejében egy erőteljes magyarosítás zajlott, aminek következtében jelentős szlovén közösségek magyarosodtak el.

Fényes Elek és Peter Kozler leíró statisztikája

Az elemzés kiindulópontjaként a 19. század első felében készült két leíró statisztikai munkát vettem alapul. Az egyik magyar, a másik szlovén nyelven készült. Mind a két összeírás abban a korban született, amikor még nem beszélhetünk modern értelemben vett nemzetekről. A nemzeté válás folyamata a közép-európai térségben a 19. században ment végbe, melynek során a nyelvi-etnikai kulturális csoportból először kulturális közösség, majd idővel politikai jogokkal

6 A trianoni határ muravidéki szakaszának megrajzolásáról lásd magyar nyelven: Göncz 2001. 25–117; Göncz 2020b. 101–118. p.

7 A muravidéki magyarság népszámlálási adatairól lásd bővebben: Kovács 2006. 6–36. p.

rendelkező nemzet szerveződik, bizonyos időbeni eltolódásokkal egyes nemzeteknél.⁸ Annak ellenére, hogy a magyar kultúra első intézményeinek megjelenése és a magyar nyelv államnyelvévé tétele a 19. század közepére megtörténik, a Muravidék 19. század első felének nyelvi állapota kapcsán nem beszélhetünk arról, hogy magyarosítási törekvések befolyásolták volna.⁹

Más szóval, a 19. század első felében készült és általam elemzendő két leíró statisztikáról nagy valószínűséggel állítható, hogy a nyelvi adatokat nem érték manipulációk.

Az első, általam elemzett leíró statisztika Fényes Elek nevéhez fűződik. Fényes 1836 és 1840 között jelentette meg „*Magyarország, és a hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapotja statisztikai és geographiai tekintetben*” című hatkötetes munkáját, melyben a helységnévtárak szerkezetét követte. Statisztikai-földrajzi szempontok mellett demográfiai, nyelvi, néprajzi, történeti, közigazgatási adataival korának leggazdagabb leíró statisztikáját adta Magyarországról. Noha Fényes Elek Vas és Zala vármegyéről az 1836-ban megjelent kötetében közöl adatokat, ezek nem az adott évre vonatkoznak. Fényes ugyanis a falvak népességére vonatkozó adatokat az 1830-as egyházi sematizmusok és Ludovicus Nagy 1820-as évekbeli adatai alapján adta meg.¹⁰ Fényes a településeken uralkodó nyelv alapján ítélte a községeket valamely nemzetiséghez tartozónak. Összeírásának hiányossága az elemzés szempontjából az, hogy a települések részletes nyelvi adatait nem közölte, vagyis a településen használt egyéb nyelvekről nem számolt be. Írásában a szlovének megjelölésére a „vindustót” kifejezést használta, mely kifejezéssel az országban élő, különböző szláv csoportok között igyekezett különbséget tenni.

A Fényes Elek adatai alapján megrajzolt térkép szerint a magyar-szlovén nyelvhatár északon Szentgotthárd városnál kezdődött. Maga a város ekkor még német nyelvű volt, viszont a Rába partján található városnál találkozott a magyar-szlovén-német hármass nyelvhatár. Ettől délre a Rábatótfalu, Újbalázsfalva (ma Apátistvánfalva részét képezi), Orfalu, Kis- és Nagydolány (Mali Dolenci, Veliki Dolenci), Sal (Šalovci), Petőfa (Peskovci), Tótkeresztúr (Križevci), Gerőháza (Lončarovci), Alsójánosfa (Ivanjševci), Berkeháza (Berkovci), Tótlak (Selo) és Úrdomb (Vučja Gomila) falvak mentén feküdt a szlovén nyelvhatár Vas megye területén, a magyar nyelvhatár ezzel szemben Zsida, Máriaújfalu, Farkasfa, Szalafő, Hodos (Hodoš), Kapornak (Krpilivnik), Domonkosfa (Domanjševci), Szerdahely (Središče), Pártosfalva (Prosenjakovci) és Csekefa (Čikečka vas) vonalán volt Vas megye területén. A megyehatártól délre a magyar nyelvhatár Bakónak (Bukovnica), Szécsi-Szentlászló (Motvarjevci), Kebeleszentmárton (Kobilje), Dobronak (Dobrovnik), Radamos (Radmožanci), Bánuta (Banuta), Gyertyános (Gaberje) és Kót (Kot) településeket, a szlovén nyelvhatár pedig ugyanott a Bagonya (Bogojina), Filócz (Filovci), Őrszentvid (Strehovci), Bántornya (Turnišče), Zorkóháza (Nedelica), Kispalina (Mala Polana) és Kapca községeket érintette Zala megyében.[1. térkép]

A népek tavaszához, vagyis az 1848-as forradalmi időszakhoz köthető az általam elemzett másik leíró statisztika, az egyébként német származású, de a szlovének ügyét teljes szívvel felkaroló Peter Kozler munkája.

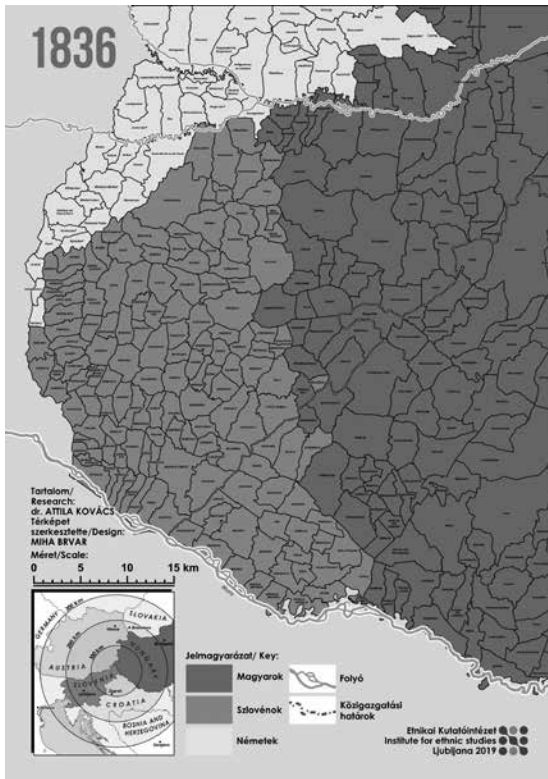
Kozler 1849-ben a Slovenija című újság négy egymást követő számában „Slovinci na Ogerskim” (Szlovének Magyarországon) címmel tanulmányt jelentetett meg a Magyar Királyság területén élő szlovénekről. Írása egyébként az első szlovén nyelvű írások egyike a magyarországi szlovénekről, és neki köszönhetően ismerték meg alaposabban a Vas és Zala megyei szlovénokat az osztrák örökös tartományokban élő nemzetársaik.

A tanulmányom szempontjából Kozler írásának azon része a legfontosabb, ahol a szlovén katolikus és evangélikus plébániákat sorolja fel. A plébániák kapcsán Kozler feltünteti a parókiák

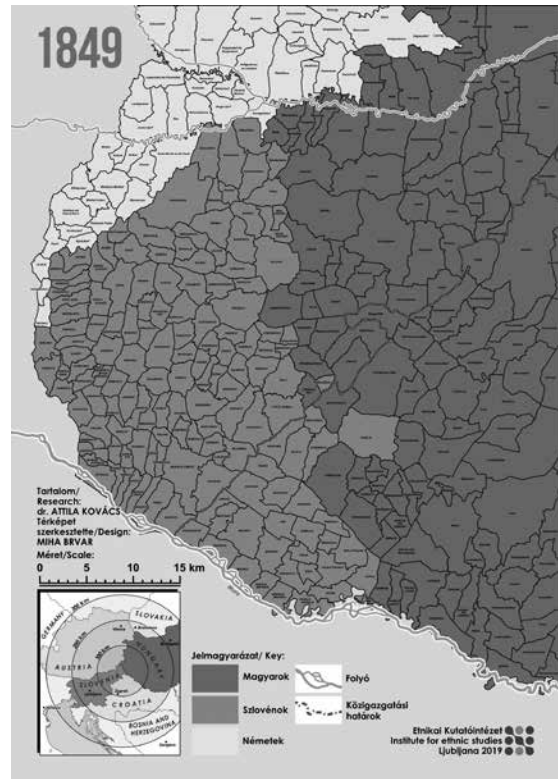
8 Romsics 2020b. 76–81. p.; Kosi – Stergar 2015. 458–488. p.

9 Göncz 2020. 150–158. p.

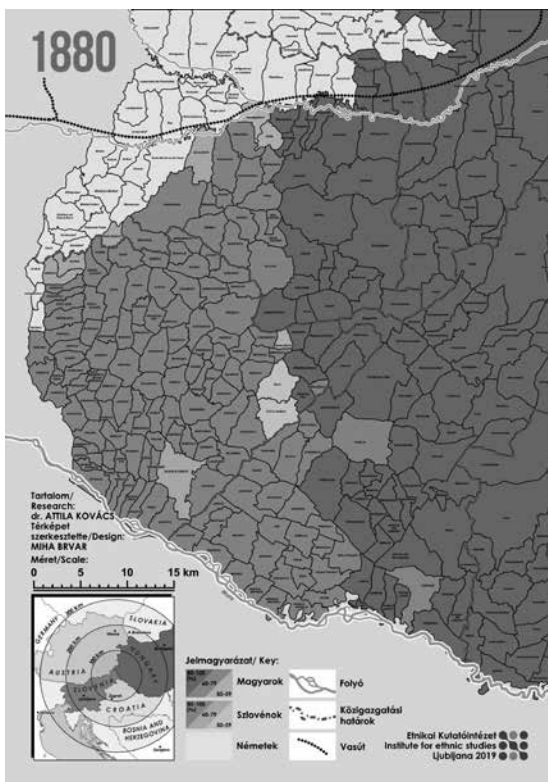
10 Szaszakóné 1998. 256. p.

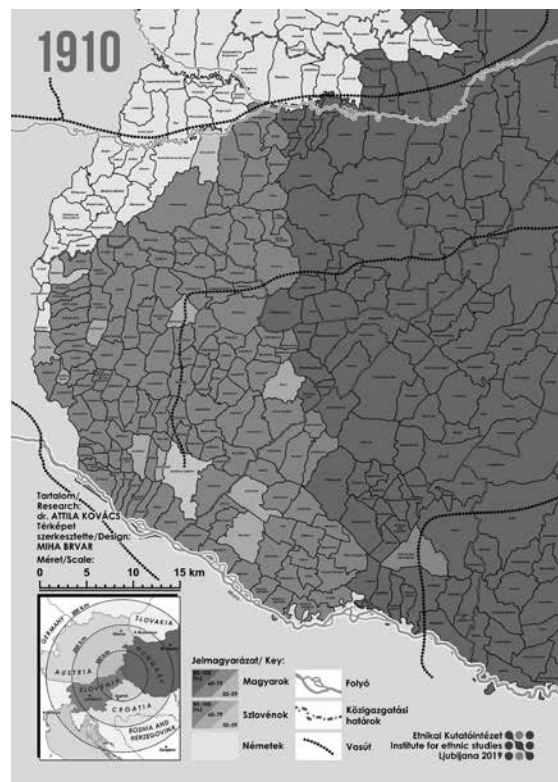
1. térkép

2. térkép

3. térkép

4. térkép

területén található összes községet és leírja az adott településen használt nyelvet is.¹¹[2. térkép]

A Kozler és Fényes népszerűsége vonatkozó anyanyelvi adatai alapján megrajzolt etnikai vagy nyelvi térképek három kivételtől eltekintve megegyeznek.

A magyar-szlovén nyelvhatár középső szakaszán két településnél térnek el az adatok, és pedig Bakónak (Bukovnica) és Kebeleszentmárton (Kobilje) falvaknál. Peter Kozler szerint mindkét település szlovén, míg Fényes Elek szerint magyar településekről van szó. A harmadik eltérés a nyelvhatár déli csücskénél található Kót (Kot) településhez köthető. Kozler szerint szlovén, míg Fényes szerint magyar településről van szó. Írásában Kozler ugyanis felsorolta a Zala megyei szlovén plébániák mellett még az alsólendvai és a dobronaki plébániákat is. E két plébániáról a következőket írta: „Az alsólendvai plébániában, amely 3300 lelket számol, Hotiza, Kapca és Kót falvakat 612 lélekkel szlovének lakják [...]. Hasonló a helyzet Dobronakon, ahol 30 szlovén él és a dobronaki plébániához csatolt Kobilje (Kebele) faluban, ahol pedig 519 szlovén él. A többi népesség az említett két plébániában [alsólendvai és dobronaki – a szerző] mind magyar.”¹²

Az 1880. évi népszámlálás

Az elemzett térség nyelvi megoszlásáról megbízható adatok 1880-tól származnak. Az önálló magyar statisztikai hivatal által szervezett népszámlálások ugyanis 1880-tól kérdeztek rá a lakosság anyanyelvére. A településszintű bontásban rendelkezésünkre álló adatok lehetővé teszik, hogy viszonylag precízen meg tudjuk rajzolni a nyelvhatár vonalát. Az 1880-as népszámlálás anyanyelvre vonatkozó adatai alapján a magyar-szlovén nyelvhatár északon Szentgotthárdnál kezdődött. E város 1880-ra halvány magyar többséggel bíró település lett. A másik, számbelileg a magyarsággal majdnem azonos nagyságú csoportot a németek képezték, míg a szlovének aránya körülbelül 5% volt.

Anton Trstenjak, egy ljubljana-i származású újságíró-szerkesztő, szlovén hazafi 1883-ban gyalog végigjárta az elsősorban szlovének lakta Mura menti településeket, és ez alkalomból megfordult Szentgotthárdon is. A városról a következőket írta: „Északon a szlovén nyelvhatár a Rába mentén van. A Rába partján fekszik Szentgotthárd települése, a szlovének Monošternek, vagy csak Városnak nevezik. Ez egy német, zsidó és magyar központ. Több vendéglőt és kávézót is meglátogattam. Mindenhol németül beszéltek, elvélve magyarul, szlovénul sehol.”¹³

Szentgotthárdtól dél felé haladva a magyar nyelvhatár Zsida, Máriaújfalu, Farkasfa, Szalafő, Hodos (Hodoš), Kapornak (Krpilivnik), Domonkosfa (Domanjševci), Alsójánosfa (Ivanjševci), Szerdahely (Središče), Pártosfalva (Prosenjakovci) és Csekefa (Čikečka vas) települések mentén volt Vas megye területén. Ezzel szemben a szlovén nyelvhatár északon Rábatótfalu, Újbalázsfalva (ma Apátistvánfalva részét képezi), Orfalu, Kis- és Nagydolány (Mali Dolenci, Veliki Dolenci), Sal (Šalovci), Petőfa (Peskovci), Tótkeresztúr (Križevci), Gerőháza (Lončarovci), Berkeháza (Berkovci), Tótlak (Selo) és Úrdomb (Vučja Gomila) településeket érintette Vas megyében.

A nyelvhatár közepén Pordasinc vagy Kisfalva (Pordašinci) települése 1880-ban egyfajta szlovén szigetet képezett. Zala és Vas megye határaitól délre a magyar nyelvhatár Szécsi-Szentlászló (Motvarjevci), Szentgyörgyvölgy, Márokföld, Nemesnép, Lendvajakabfa, Bödeháza, Szentistvánlak, Zsitkóc (Žitkovci), Dobronak (Dobrovnik), Radamos (Radmožanci), Kapca és Kót (Kot) településeket érintette, míg a szlovén nyelvhatár ugyanott a Bakónak (Bukovnica), Órszentvid (Strehovci), Kebeleszentmárton (Kobilje), Bántornya (Turnišče), Zorkóháza (Nedelica), Kispalina (Mala Polana), Nagypalina (Velika Poana) és Hotiza, illetve magyarul Murarév községek mentén haladt Zala megyében. [3. térkép]

11 Kozler 1849. 220., 224., 228., 232. p.

12 Kozler 1849. 220. p.

13 Trstenjak 2006. 47. p.

Az 1880-as népszámlálás, valamint a már elemzett, a 19. század első felében született két leíró statisztika alapján megrajzolt magyar-szlovén nyelvhatárok összehasonlításából megállapítható, hogy az elemzett időszakban két szakaszon történt kis mértékű eltolódás. Egyrészt a nyelvhatár középső részén Alsójánosfa (Ivanjševci) lakossága enyhe magyar többséget mutatott, míg a másik változásra a nyelvhatár déli pontján került sor. Kapca és Kót (Kot) települések, melyeket Peter Kozler még szlovén településként mutat be 1849-ben, 1880-ra abszolút magyar többségű településekké váltak. Gönczi Ferenc néprajztudós, aki az 1880-as évek elején Kapca és Kót (Kot) szomszédságában található Nagypalinán (Velika Poana) tanítókodott, a Zala megyei vendekről szóló írásában a következőket írta: „*Németekkel vagy horvátokkal vegyes község a Vendségben nincs. Magyarokkal vegyes község csak 3 van, ú[gy] m[int] Dobronak, Kapca és Kót, melyeknek teljes elmagyarosodása a közeljövőben várható, mit elsősorban a népiskolák segítenek elő nagyban.*”¹⁴

Az 1910. évi népszámlálás

A dualizmus alatt az utolsó népszámlálásra 1910-ben került sor. Ha az 1910-es összeírás anyanyelvi adatai alapján megrajzolt magyar-szlovén nyelvhatárt összevetjük az 1880-as nyelvhatárral, a következőket állapíthatjuk meg.

A nyelvhatár északon, a felső harmadában nem változott. A középső szakaszon Alsójánosfa (Ivanjševci) szlovén többségű település lett, korábban enyhe magyar többséggel bírt. A nyelvhatár középső részén, a megyehatárok környékén három település nyelvi adatai módosultak és váltak magyar többségű településekké 1880-hoz képest. A megyehatár vasi oldalán található Pordasinc vagy Kisfalu (Pordašinci) település 1910-ben magyar többséggel bírt (valójában már 1890-re elmagyarosodott).

Zala megyében viszont két, viszonylag nagy lélekszámmal bíró település vált magyar többségű településsé 1910-ben: a magyar települések által körbezárt és a dobronaki, túlnyomó többségében magyarok által lakott plébániához tartozó Kebeleszentmárton (Kobilje), valamint a szintén Dobronakkal határos Bántornya (Turnišče) település. Itt kell megemlíteni, és ezt a tényt a térkép is jól tükrözi, hogy az 1910-es anyanyelvi adatok szerint a muravidéki szlovén tömbön belül található számos településen, különösen a nagyobb lélekszámmal és egyben körjegyzőségi funkcióval is bíró településeken viszonylag magas számban éltek magyarok, illetve magyar anyanyelvű személyek. Ilyen település volt például Muraszombat (Murska Sobota), Bellatincz (Beltinci), Lendvarózsavölgy (Gančani), vagy Tótlak (Selo).¹⁵ [4. térkép]

Az 1921. évi népszámlálás

A tanulmányban szereplő utolsó térkép két népszámlálás anyanyelvi adatai alapján készült, és pedig az 1920-as magyar és az 1921-es jugoszláv összeírás adatai szerint. Az első világháborút követő változások következtében ugyanis a magyar-szlovén kontaktzóna két állam között lett felosztva, nevezetesen Magyarország és a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság között. Ha összevetjük az 1910-es és az 1920/1921-es etnikai-nyelvi térképeket, megállapíthatjuk, hogy a magyar-szlovén nyelvhatár középső szakaszán történt elmozdulás a szlovéniség javára. Az 1910-ben még abszolút magyar többséggel bíró Kebeleszentmárton (Kobilje) és Bántornya (Turnišče) újra abszolút szlovén többségű településekké váltak. Az említett nyelvhatármódosulások elsősorban az első világháborút követő politikai változások számlájára írhatók. Az említett két település kapcsán egy elkezdődött, de be nem fejezett nyelvváltásról beszélhetünk, melyet a 19. század végén, a 20. század elején felerősödő magyarosító tendenciák mozdítottak elő, amit azonban a trianoni békekötés szakított félbe.¹⁶ [5. térkép]

14 Gönczi 2013. 14. p.

15 Erről bővebben lásd: Kovács 2020a. 117–118. p.

16 Kovács 2020b. 282–284. p.

Összegzés

Az 1920/1921-es adatok alapján megrajzolt térkép választ ad a tanulmány címében feltett kérdésre is, nevezetesen, követte-e a trianoni határ, tehát a politikai határ, a magyar-szlovén nyelvhatárt. A rövid válasz: nem.

Nem követte, mivel egyrészt északon, a Rába mentén kilenc, többségében szlovénok által lakott település maradt továbbra is a magyar állam keretein belül.¹⁷ Az említett kilenc rábavidéki faluban az 1920-as népszámlálási adatok szerint összesen 4.988 személy élt, akik közül 4.166-an voltak szlovén anyanyelvűek, vagyis az összlakosság 83,5%-a.¹⁸ Másrészt az új politikai határ következtében az alsólendvai, muraszombati, szentgotthárdi és letenyei járásokból 26, többségében magyar település került a Szerb-Horvát-Szlovén Királysághoz.¹⁹

Az 1921-es jugoszláv népesség-összeírás az említett 26 településen összesen 15.780 főt írt össze, közülük 13.067 személy vallotta a magyart anyanyelvének (82,8%-a). Egyébként a Szerb-Horvát-Szlovén Királysághoz került Muravidéken 1921-ben összesen 14.065 magyar anyanyelvű személyt írtak össze a jugoszláv népszámláló biztosok. Más szóval, a muravidéki magyarok által többen lakott területen kívül (szórványban) 998 magyar anyanyelvű személy élt, legtöbben Muraszombatban (441 fő) és Bellatincon (57 fő).²⁰

A magyar-szlovén nyelvhatár alakulásáról elmondható, hogy a 19. század első felétől, vagyis a nemzeti megújítási mozgalmakat megelőző időszakból az 1921-es népszámlálásig csak kis mértékben változott.

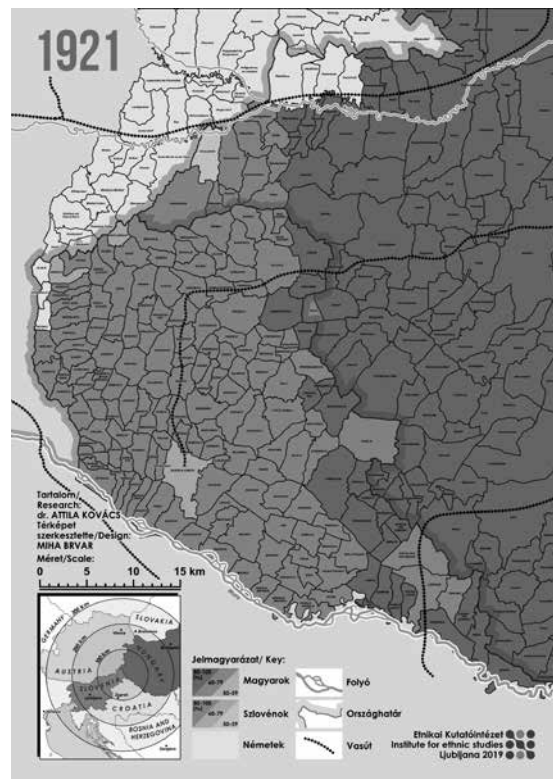
Változásra konkrétan három település esetében került sor. A nyelvhatár középső szakaszán, az egykori Vas megyei Kisfalu (Pordasínci) lakosai cseréltek nyelvet a 19. század végén és az 1880-ban még szlovén többségű település (az össz-lakosság 80,4%-a volt szlovén anyanyelvű) 1890-re magyar több-

17 Ezek a következő települések voltak: Alsószölnök (Dolnji Senik), Apátistvánfalva (Števanovci), Felsőszölnök (Gornji Senik), Szakonyfalu (Sakalovci), Rábatótfalu (Slovenka ves), Permise (Verica), Ritkaháza (Ritkarovci), Orfalu (Andovci), Újbalázsfalva (Otkovci).

18 Hirnök Munda 2020. 446. p.

19 A 26, 1921-ben többségében magyarok által lakott település északról dél felé haladva: Őrihodos (Hodos – Hodoš), Kapornak (Krplivnik), Domonkosfa (Domanjševci), Szerdahely (Središče), Pártosfalva (Prosenjakovci), Kisfalu (Pordasínci), Csekefa (Čikečka vas), Szécsi-Szentlászló (Motvarjevci), Lendvavásárhely (Dobronak – Dobrovnik), Zsitkóc (Žitkovci), Kámaháza (Kamovci), Göntérháza (Genterovci), Radamos (Radmožanci), Hidvég (Mostje), Bánuta (Banuta), Hosszúfalu (Dolga vas), Alsólendva (Lendva – Lendava), Csentevölgy (Csente – Čentiba), Völgyifalu (Dolina), Pince, Petesháza (Petišovci), Alsólakos (Dolnji Lakoš), Felsőlakos (Gornji Lakoš), Zalagyertyános (Gyertyános – Gaberja), Kapca és Kót (Kot).

20 Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. januara 1921. god. Sarajevo: Kraljevina Jugoslavija, Opšta državna statistika, 1932.

5. térkép

ségű faluvá vált (az összeírtak 89,2%-a) és az impériumváltást követően is megőrizte magyar többségét.²¹

A másik változásra a nyelvhatár legdélibb szakaszán került sor. Kapca és Kót (Kot) településeket a 19. század derekán még túlnyomó többségében szlovén nyelvű lakosság lakta, akik a század második felében teljes mértékben asszimilálódtak és magyarrá lettek. Vagyis a jugoszláv béke delegáció azon érvelését elvethetjük, hogy a Muravidéken, illetve a szélesebb környezetben az erőteljes magyarosítás következtében jelentős szlovén területek magyarosodtak el. Tény viszont, hogy a 20. század elején viszonylag erőteljes magyarosodás és magyarosítás zajlott a Muravidéken, amit az 1910-es népszámlálás adatai is igazolnak, amikor is közel 21.000 magyar anyanyelvű személyt írtak össze a Mura mentén, 1921-ben viszont már csak alig haladta meg a számuk a 14.000 főt.²²

Végezetül a fentiekben említett számok kapcsán válaszolnom kell arra a kérdésre is, hova tűnt körülbelül 6.500 magyar anyanyelvű személy Muravidéken az 1910-es és az 1921-es népszámlálás között. Egy részük, számításaim szerint körülbelül 1.100 fő önszántából vagy jugoszláv nyomásra hagyta el a Mura-mentét és költözött a trianoni Magyarországra. Elsősorban a két járási központban, Alsólendván és Muraszombatban dolgozó állami hivatalnokokról, tanítókról, csendőrökről, vasutasokról, stb., valamint azok családtagjairól volt szó.²³ A maradék körülbelül 5.500 fő kapcsán, akik 1910 és 1921 között anyanyelvet váltottak, viszont egy megkezdett, de be nem fejezett asszimilációs folyamatról beszélhetünk, melynek során impériumtól függően vallották magukat hol magyar, hol pedig szlovén anyanyelvűnek a megkérdezettek.²⁴

Felhasznált irodalom

Göncz 2001. – Göncz László: A muravidéki magyarság 1918–1941. Lendva, Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, 2001.

Göncz 2020a. – Göncz László: Značilnosti oblikovanja narodne identitete prebivalstva na območju Prekmurja od leta 1867 do sredine 20. stoletja. (A nemzeti identitás kialakulásának jellemzői a Muravidéken 1867-től a 20. század közepéig.) In: Raznolikost v raziskovanju etničnosti: Izbrani pogledi II. (Szerk. Medvešek Mojca – Sonja Lukanović)Ljubljana, Inštitut za narodnostna vprašanja, 2020. 139–169. p.

Göncz 2020b. – Göncz László: Száz esztendeje történt a Mura menti impériumváltás. In: Naptár, a szlovéniai magyarok szemléje. Lendva, 2020. 101–118. p.

Gönczi 2013. – Gönczi Ferencz: Zalamegyei vendek. Lendva, Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, 2013. <https://en.calameo.com/read/0029741344270d5704209>. (Letöltve: 2021. szeptember 30.)

Hirnök Munda 2020. – Hirnök Munda Katalin: Porabski Slovenci 1919–1941. (Rábavidéki szlovének 1919–1941.) In: „Mi vsi živeti ščemo”: Prekmurje 1919: okoliščine, dogajanje, posledice: zbornik prispevkov mednarodnega in interdisciplinarnega posveta na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. (Szerk. Štih Peter, Ajlec Kornelija, Kovács Attila)Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 2020. 442–462. p.

Kosi – Stergar 2015. – Kosi Jernej – Stergar Rok: Kdaj so nastali „Lubi Slovenci”? O identitetah v prednacionalni dobi in njihovi domnevni vlogi pri nastanku slovenskega naroda. (Mikor keletkeztek a „drága szlovének”? Az identitásokról a premodern korban és vélt szerepükről a szlovén nemzet létrejöttében.) In: Zgodovinski časopis, 2015, št. 70. 458–488. p.

21 Kovács 2015. 204–208. p.

22 Kovács 2020a. 109–139. p.

23 Kovács 2020a. 130–131. p.

24 Kovács 2020a. 131–132. p.

Kovács 2006. – Kovács Attila: Številčni razvoj prekmurskih Madžarov v 20. stoletju. (A mura-vidéki magyarok számbeli változása a 20. században.) In: Razprave in gradivo, 2006, št. 48/49. 6–36. p.

Kovács 2015. – Kovács Attila: Csekefa, Kisfalu, Pártosfalva, Szentlászló és Szerdahely népesedése, anyanyelvi és nemzetiségi, valamint vallási megoszlása a 18 század végétől a 21. század elejéig. In: Határok mentén: Fejezetek Csekefa, Kisfalu, Pártosfalva, Szentlászló és Szerdahely történetéből. (Szerk. Kovács Attila) Moravske Toplice Községi Magyar Nemzeti Öngazgatási Község, Moravske Toplice; Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana; Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva, 2015. 181–231. p.

Kovács 2020a. –Kovács Attila: Jezikovno-etnična podoba Prekmurja v luči ogrskega popisa prebivalstva leta 1910 in jugoslovanskega/slovenskega ljudskega štetja leta 1921. (Muravidék nyelvi-etnikai képe az 1910. évi magyar és az 1921. évi jugoszláv/szlovén népszámlálások adatai alapján.) In: Raznolikost v raziskovanju etničnosti: Izbrani pogledi II. (Szerk. Medvešek Mojca, Sonja Lukanović)Ljubljana, Inštitut za narodnostna vprašanja, 2020.109–139. p.

Kovács 2020b. –Kovács Attila: Oblikovanje slovensko-madžarske jezikovno-etnične meje od druge polovice 18. stoletja do razpada Avstro-Ogrske monarhije. (A szlovén-magyar nyelvi-etnikai határ változása a 18. század második felétől az Osztrák-Magyar Monarchia széteséséig.) In: „Mi vsi živeti ščemo”: Prekmurje 1919: okoliščine, dogajanje, posledice: zbornik prispevkov mednarodnega in interdisciplinarnega posveta na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. (Szerk. Štih Peter, Ajlec Kornelija, Kovács Attila)Ljubljana,Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 2020. 254–292. p.

Kozler 1849. – Kozler Peter: Slovenci na Ogerskim. (Szlovének Magyarországon.) Slovenija, Ljubljana, 1849, list 55. 220. p.; list 56, 224.p.; list 57, 228. p.; list 58. 232.p.

Lókkös 2012. – Lókkös János: Trianon számokban. In: Trianon Szemle 2012. 1–4. sz. 112–124. p.

Romsics 2020a. – Romsics Ignác: A trianoni békeszerződés. Bp., 2020.

Romsics 2020b. – Romsics Ignác: Nemzet, nemzetiség és állam. Bp., 2020.

Szaszkóné dr. Sin Aranka: Adalékok Fényes Elek pályájához. In: Statisztikai Szemle 1998. 3. sz. 253–265. p.

Sebők 2011. – Sebők László: Magyarok a környező országokban. In: Rubicon 2011. 9–10. sz. 119–125. p.

Trstenjak 2006. –Trstenjak Anton: Slovenci na Ogrskem. (Szlovének Magyarországon.) Narodopisna in književna črtica. Viri 5. Maribor, Pokrajinski arhiv Maribor, 2006.

Felhasznált források, statisztikák

Fényes Elek: Magyarország, s a hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapotja statisztikai és geographiai tekintetben. I. kötet. Pest, 1836.

A Magyar Korona Országában az 1881. év elején végrehajtott népszámlálás eredményei megyék és községek szerint részletezve. II. kötet. Bp., 1881.

A Magyar Szent Korona Országainak 1910. évi népszámlálása.Első rész, a népesség főbb adatai községenként. Bp., 1912.

Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal, Az 1920. évi népszámlálás. Első. rész. A népesség főbb demográfiai adatai. Bp., 1923.

Definitívni rezultati popisa stanovništva od 31. januara 1921. god. (Az 1921. január 31. népszámlálás végleges eredményei.) Sarajevo: Kraljevina Jugoslavija, Opšta državna statistika, 1932.